

THE PSYCHOMETRIC EVALUATION OF EXPERIENCES IN CLOSE RELATIONSHIPS-REVISED-SHORT FORM (ECR-RS) FOR ADMINISTRATIVE AND ORGANIZATIONAL RESEARCHES*

Yazar / Author: Yrd. Doç. Dr. Ömer Lütfi Antalyalıⁱ
Yrd. Doç. Dr. Ahmet Sait Özkulⁱⁱ

Abstract

This study is designed to use ECR-RS (Experiences in Close Relationships-Revised-Short Form) inventory which is developed for evaluating the adult attachment aspects in administrative and organizational researches. In recent years, adult attachment styles are utilized in administrative and organizational studies even in limited numbers. In addition, ECR-II which is the most valid scale gained in Turkish, has limited applications in organizational studies. Fraley and his friends (2000) state that ECR-II is suitable for development and researchers should be productive about the topic. When Fraley's statement is taken into consideration, the idea of developing the scale that can be used in organizational studies underlies in the basis of this research. Moreover, the scale consists of 36 items which makes it difficult to apply. Since the scale has too many similar statements, Fraley and his friends (2006) generate a solution and introduce the short version of ECR with 9 questions. Nowadays, ECR-RS is widely used in international literature. In this research, the reliability of Experiences in Close Relationships-Revised-Short Form (ECR-RS) is tested and validity is examined with both explanatory and confirmatory factor analyses. In order to determine criterion-related validity of ECR-RS, not only its relationship with ECR-II is examined but also its relations with self-esteem, fear of disapproval, separation anxiety, satisfy others, enjoying loneliness and relationship satisfaction are calculated and compared with Selçuk et al. (2005) results. Besides, correlation with relationship motivation, social acceptance and friendship satisfaction is examined in the context of criterion-related validity. ECR-RS with 9 questions used in international researches is gained to Turkish as valid and reliable scale.

Keywords: ECR-RS, ECR-R, Adult Attachment Style, Reliability, Validity.

ÖRGÜT VE YÖNETİM ARAŞTIRMALARI İÇİN YAKIN İLİŞKİLERDE YAŞANTILAR ENVANTERİNİN KISA FORMUNUN (YİYE-II-K) PSİKOMETRİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Özet

Bu çalışma, yetişkin bağlanma boyutlarının ölçümü için geliştirilen; ECR-RS (Experiences in Close Relationships-Revised-Short Form) ölçeğinin, yönetsel ve örgütsel çalışmalarda kullanılabilirliğini sağlamak amacıyla tasarlanmıştır. Son yıllarda, yetişkin bağlanma stilleri, sınırlı sayıda da olsa örgüt ve yönetim alanındaki çalışmalarda kullanılmaktadır. Bununla beraber Türkçeye kazandırılmış en geçerli ölçek olan YİYE-II'nin Türkiye'deki örgütsel alan çalışmalarında kullanımı kısıtlıdır. Fraley ve arkadaşlarının (2000) YİYE-II'nin geliştirilmeye müsait olduğunu hatta bu konuda araştırmacıların üretken olması gerektiğini ifade ettiği dikkate alındığında; örgütsel alan çalışmalarında kullanıma uygun olan bir ölçeğin geliştirilebileceği

* Bu çalışma 26-27 Kasım 2016 tarihlerinde, İstanbul'da düzenlenen International Congress of Management Economy And Policy isimli uluslar arası bilimsel kongrede bildiri olarak sunulmuştur.

ⁱ Süleyman Demirel Üniversitesi / İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü
omer_antalyali@yahoo.com

ⁱⁱ Süleyman Demirel Üniversitesi / İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü *saitozkul@sdu.edu.tr*

düşüncesi bu çalışmanın esas fikrinin doğmasına sebep olmuştur. Ayrıca ölçeğin 36 maddeden oluşması da uygulanabilirliği zorlaştırmaktadır. Birbirine yakın çok fazla ifade olmasından dolayı Fraley ve arkadaşları (2006) bu konuda da bir çözüm üretmiş ve 9 maddelik kısa versiyonu (ECR-RS) literatüre kazandırmıştır. ECR-RS günümüzde uluslararası literatürde yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu araştırmada; Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II-Kısa Formu'nun (YİYE-II-K) güvenilirliği test edilmiş ve yapı geçerliliği hem açıklayıcı ve hem de doğrulayıcı faktör analizleri ile incelenmiştir. YİYE-II-K'nın ölçüt bağıntılı geçerliliğini tespit etmek için YİYE-II ile ilişkisi incelenmiştir. Ayrıca *özsaygı, onaylanmama kaygısı, ayrılık kaygısı, başkalarını memnun etme, yalnızlıktan hoşlanma ve ilişki doyumu* ile ilişkileri hesaplanarak Selçuk ve arkadaşlarının (2005) sonuçları ile karşılaştırılmıştır. Yine ölçüt bağıntılı geçerlilik bağlamında *ilişki motivasyonu, sosyal istenirlik ve arkadaşlarla ilişkiden memnuniyet* ile ilişkiler irdelenmiştir. Uluslararası pek çok araştırmada kullanılan 9 soruluk YİYE-II-K (ECR-RS) geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olarak Türkçeye kazandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: ECR-RS, ECR-R, YİYE-II, Yetişkin Bağlanma Stili, Güvenirlik, Geçerlik.

1. Giriş

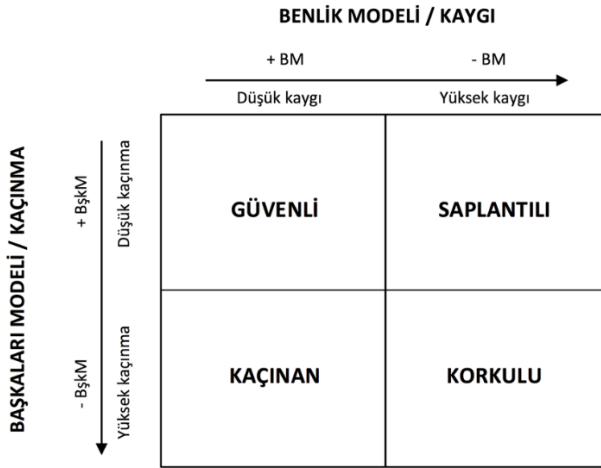
Bu çalışmanın odak noktasını teşkil eden *Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanterinin Kısa Formunun (YİYE-II-K) güvenirlilik ve geçerlik çalışması* bağlamında öncelikle; söz konusu ölçeğin dayandığı kuramsal altyapıdan bahsetmek gerekmektedir. İlk olarak YİYE-II-K ölçeğinin psikoloji biliminin temel kuramlarından birisi olan bağlanma kuramına dayanarak geliştirildiği ifade edilmelidir. Bağlanma kuramı hakkında ilk referans araştırmalar ise John Bowlby tarafından yapılmıştır.

Bowlby'ye göre bağlanma kuramı (1969, 1973,1979, 1980); insanların kendileri için önemli olan başkalarıyla güçlü duygusal bağlar kurma eğiliminin sebepleri üzerinde duran bir yaklaşımdır. Duygusal bağ kurma eğilimi ve ihtiyacı, bebeklerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli ve gelişimleri açısından etkin olan bağlanma sistemini ifade eder. Bağlanma sistemi; erken yaştaki çocukların onlara bakan kişiye/kişilere fiziksel yakınlığını güçlü tutmakla, hem çocukların çevredeki potansiyel tehlikelerden korunmasını sağlar hem de onlara çevreyi keşfetmeleri için gerekli şartları oluşturur. Bu yüzden ki, bağlanma sistemi içindeki en temel hedef olan, *bakıcı ile kurulan yakınlığın korunması* sayesinde, yeni doğan çocuklara güven içinde gelişebilecekleri bir alan sağlanır (Sümer ve Güngör, 1999: 72).

Bowlby (1969), bağlanmanın beşikten mezara kadar uzanan yaşam süresi boyunca devam eden bir süreç olduğunu ve erken yaşlarda oluşan zihinsel modellerin çok değişime uğramadan yetişkinlikte de işlevini sürdürdüğünü belirtmektedir (Erben ve Çalışkan, 2015: 667-673). Bowlby (1969, 1973) bağlanma kuramında, bireylerin erken yaşlarda iken ilgi ve bakımlarını (caregiving) üstlenen kişi/kişilerle (caregiver) kurdukları ilişkilerin, ileriki yaşlarda söz konusu bireylerin duygu, düşünce ve davranışlarında belirleyici bir role sahip olduğunu ifade etmektedir. Hazan ve Shaver (1987, 1994), bireylerin çocuk yaşlarda bağlanma figürü ile (genellikle anne ya da bakıcı) kurmuş oldukları ilişkinin bir benzerinin yetişkinlikte romantik ilişkiler açısından da geçerli olduğunu belirtmişlerdir. Bu araştırmacıların çalışmaları neticesinde; bağlanma kuramı, yetişkinlerin duygu, düşünce ve davranışlarını incelemek için kullanılan bir kuram şeklini almıştır. (Selçuk vd., 2005: 2) Bununla beraber hem Bowlby (1988) hem de Ainsworth (1989), ebeveynlerle kurulan bağlanmanın sadece çocukluk döneminde değil, ergenlikte ve yetişkinlikte de bireyi ve bireyin kurduğu ilişkileri etkileyen bir süreç olduğunu belirtmişlerdir. Bu görüşler doğrultusunda Hazan

ve Shaver (1987), Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall'ın (1978) çocuklar için yaptıkları sınıflandırmayı yetişkinlere uygulayarak "güvenli-kaygılı/kararsız-kaçınan" stillerin romantik ilişkilerde de ortaya çıktığını ileri sürmüşlerdir. Bu çalışmanın öncülük etmesiyle ise, yetişkin bağlanmasındaki bireysel farklılıkları ve bunların psikolojik sonuçlarını inceleyen çalışmalar ortaya çıkmıştır (Günaydın vd., 2005: 14).

Bartholomew ve Horowitz (1991) ve Brennan, Clark ve Shaver (1998), bağlanma kuramının temel önermelerini, zihinsel modelleri (benlik ve başkaları) ve bununla ilgili kaygı ve kaçınma boyutlarını ele alarak dörtlü bağlanma modelini önermişlerdir. Bu modelde dört temel bağlanma stilini bu temel boyutlar üzerine tanımlamışlardır. Aşağıda Şekil-1'de belirtildiği üzere; kaygı boyutu ile benlik modeli, kaçınma boyutu ile de başkaları modeli ilişki içinde bulunmakla temel boyutları oluşturmaktadır. Güvenli bağlanma stili; düşük düzeyde kaygı (olumlu benlik modeli) ile kaçınma (olumlu başkaları modeli) boyutunda tanımlanmaktadır. Bunun zıttında yer alan korkulu bağlanma stili; her iki boyutun da yüksek düzeyleriyle (olumsuz benlik ve olumsuz başkaları) tanımlanmaktadır. Saplantılı bağlanma stili; yüksek kaygı (olumsuz benlik) ve düşük kaçınma (olumlu başkaları) ile tanımlanmaktadır. Son olarak kayıtsız bağlanma stili; düşük kaygı (olumlu benlik) ve yüksek kaçınma (olumsuz başkaları) düzeyleriyle tanımlanmaktadır (Sümer, 2006: 2).

Şekil-1: Dört Kategori Modeli

Kaynak: (Sümer, 2006: 2)

2. Örgüt Ve Yönetim Çalışmalarında Bağlanma Kuramı

Son yıllarda bağlanma kuramı ile ilgili çalışmalar, örgütsel alana yönelik bir yayıma göstermektedir. Ayrıca son otuz yılda, bağlanma kuramının örgütsel konulara yönelik literatürüne; bireylerin tutum, performans ve sosyal ilişkilerinin gözlemlendiği, işyerleri, ordu ve iletişim grupları gibi büyük örgütlerde yapılan çalışmalar sonucunda önemli bilgiler kazandırılmıştır. Hazan ve Shaver (1990) ilk kez; *örgütsel çevrede işler durumunda olan bağlanma sistemini*, bireysel farklılıklar açısından tartışmışlardır. Bu öncü çalışma ile birlikte; işyerindeki performansın çeşitli yönleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiler konusunu değerlendirme zemini oluşmuştur. Bu çalışmanın sevkiyle, bağlanma kuramı araştırmacıları da, örgütsel süreçlerle artan bir şekilde ilgilenmeye başlamışlar ve sonuçta; lider ve takipçileri arasında, grup dinamikleri ve ilişkilerdeki duygusal bağlanma şeklinin, kavramsal olarak; çocuk, büyüme çağında veya yetişkin

olanların anne babalarıyla, arkadaşlarıyla ve romantik partnerleriyle kurdukları ilişkinin şekliyle benzer olabileceğini belirtmişlerdir (Mikulincer ve Shaver, 2016: 473).

Uluslararası literatürde bağlanma kuramının kullanıldığı örgütsel çalışma alanları içerisinde; grup araştırmaları, liderlik ve örgütsel uygulamalara yönelik çalışmalar bulunmaktadır. Bu bağlamda uluslararası literatürde bağlanma kuramının; gruplarla ilgili süreçlerdeki (bilişsel, duygusal ve davranışsal), lider ve izleyiciler arasındaki ilişkilerdeki (liderlik modelleri, lidere göre izleyicilerin tutumları, lider-izleyicilerin ilişkilerinin niteliği) ve örgütsel davranış alanlarındaki (örgütsel vatandaşlık davranışı, örgütsel değişim, örgütsel bağlılık gibi) tutumları açıklarken önemli bir yardımcı rol üstlendiği ifade edilebilir.

Bağlanma kuramı ile grup dinamikleri ilişkilendiren ve grupla ilişkili psikolojik süreçlerdeki ve davranıştaki bireysel farklılıkların anlaşılması konusunda öncü çalışma Smith vd. (1999) tarafından yapılmıştır. Daha sonra ise Rom ve Mikulincer (2003), küçük gruplara yönelik olarak, insanların tutumları üzerinde odaklanan dört çalışma ile; grup görevlerinde bireyin gerçek performansını ve grup uyumunu denetleyen olası rolüyle ilgili çalışmalar yapmışlardır. Bununla beraber Chen ve Mallinckrodt (2002) ve Mallinckrodt ve Chen (2004), grup işleyişinde bağlanma ile ilgili engelleri, grup psikoterapisi bağlamında gözlemlemişlerdir. Shectman ve Rybko (2004), grup danışmanlığı bağlamında sosyo-duygusal işlevsellik hakkında çalışmalar yapmışlardır. Şimdiye kadar yapılan bütün bu çalışmaların sonuçları; kaygılı ve kaçınmacı bağlanma biçimlerinin, gruplara yönelik negatif tutumlar geliştirmede etkili olduğu konusundaki hipotezleri desteklemektedir (Mikulincer ve Shaver, 2016: 474-479).

Aynı zamanda bağlanma kuramı lider-takipçi ilişkilerini kavramsallaştırma açısından da kullanılmaktadır. Popper ve Mayselless (2003) bağlanma teorisini lider-takipçi ilişkilerine uygulanabileceğini ve liderin (yöneticiler, siyasi ve dini otoriteler, eğitimciler, danışmanlar, askeri yöneticiler vb.) bağlanma figürü olan ebeveynler gibi olduğunu önermişlerdir: *“Liderler, rehberlik yapan, yönlendiren, idare eden, kendilerinden daha güçsüzlerle ilgilenen figürler olan ebeveynler gibidir.”* Yani, liderler güçlü ve akıllı bağlanma figürü rolünü benimsemekte ve izleyicileri için güvenli bir dayanak ve sığınak sağlamaktadırlar. Bağlanma perspektifine göre takipçiler; liderin desteğini ve rehberliğini aradıklarında, bağımlı, muhtaç ve savunmasız bir “çocuk” rolüne bürünmektedirler. Popper ve Mayselless’a göre (2003); bu “güçlü ve akıllı” lider arayışı, liderle sembolik bağlanma ilişkilerinin şekillenmesini ve bağlanma sisteminin etkinleşmesini yansıtmaktadır (Mikulincer ve Shaver, 2016: 480).

Yetişkin bağlanma stillerinin liderlik yaklaşımları ve liderlik tarzı ile ilişkilerini inceleyen çalışmalar arasında; Harms (2011), Vansloten (2011), Mikulincer vd. (2007) bulunmaktadır. Örneğin bu çalışmalardan bağlanma stilini etkileşimci ve dönüştürücü lidere yönelik tutumlarını inceleyen Vansloten (2011)’e göre, dönüştürücü liderlerin, çalışanların yetkinliklerini geliştirmeye yönelik yapmış oldukları usta-çırak yaklaşımı, saplantılı bağlanmaya sahip bireyler tarafından olumlu karşılanırken, kaçınmacı bağlanmaya sahip bireyler tarafından olumsuz olarak değerlendirilmektedir (Erben ve Çalışkan, 2015: 667-673).

Bağlanma kuramı liderle izleyicilerin ve yöneticiler ile yönetilenlerin örgütlerine yönelik tutumların anlaşılmasını sağlamaktadır. Bağlanma stilleri de bireylerin okul ve işyeri gibi iki tür organizasyona yönelik tutumlarını açıklayıcı bir rol üstlenmektedir. Güvenli bağlanan bireyler örgütlerine yönelik olumlu tutumlar

geliştirmekte, okul ve işyerindeki etkinliklerden daha çok tatmin yaşamakta ve okul ve işle ilgili problemlerden, güvensiz bağlanan akranlarına göre daha az etkilenmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2016: 490).

Aslında Desivilya, vd. (2006), Falvo vd. (2012), D. Geller ve Bamberger (2009) ve L. Little vd. (2011) çalışmalarının ifade ettiği üzere; yüksek oranlarda kaygı ve kaçınmayla bağlanan bireylerin, düşük oranlarda örgütsel vatandaşlık davranış skoruna sahip oldukları ve kaçınma ile amaca ulaşmayı zorlaştıran davranışlar arasında ilişkilerin bulunduğu gözlemlenmektedir. Bu bulguların varsayımıyla; bağlanma ile ilgili farklılıklar, güvensiz (kaçınmacı) bencillik eğilimleri ve işbirliğine yönelik yetersizlikleriyle organizasyonlara giren bireyler, örgütün etkililiğini ve sürdürülebilirliğini etkilemektedir. Bunlara ek olarak yapılan bazı çalışmalar da kaçınmacı bağlanan bireylerin örgütlerine, yöneticilerine ve arkadaşlarına da güvenmediklerini belirtmektedir. Bununla beraber (Chopik, 2015)'in yapmış olduğu çalışmaya göre; kaçınmacı bireylerin; işyerinde, aldatma, illegal kar elde etme, bilgi hırsızlığı yapma, etik olmayan kararlar aldığı ifade edilmektedir. Bu bulgularla, güvensiz bir şekilde bağlanan bireylerin örgüte katılmalarıyla birlikte birer risk faktörü olabilecekleri varsayılmaktadır. Sonuç olarak güvensiz (kaçınmacı) bireylerin, örgütsel değişime karşı direnç gösterdikleri ve örgütsel değişimle ilgili düzenlemeleri engelledikleri ifade edilebilir (Mikulincer ve Shaver, 2016: 491).

Türkiye’de yönetim ve organizasyon alanında, bağlanma kuramı veya yetişkin bağlanma stillerine yönelik çalışmalar yok denecek kadar azdır. Bununla beraber son yıllarda, yetişkin bağlanma stilleri, çok sınırlı bir sayıda da olsa örgüt ve yönetim alanındaki çalışmalarda kullanılmaktadır. Bu durum aynı zamanda gelecekte bu envanterden faydalanılacağına işaret etmektedir (Erben ve Çalışkan, 2015: 667-673).

Fakat öncelikle Türkiye’deki örgütsel çalışmalarda bağlanma stilleri üzerindeki çalışmalara değinilirken üzerinde durulması gereken bir nokta; Türkçeye kazandırılmış en geçerli ölçek olan YİYE-II’nin Türkiye’deki örgütsel alan çalışmalarında kullanımının kısıtlı olmasıdır.

Bunun birinci nedeni; Türkiye’de bağlanma kuramı ile ilgili çalışmalar daha çok psikoloji ve eğitim-öğretim alanındaki çalışmalara yönelik bir yayılım göstermesidir. Özellikle psikoloji alanında yaklaşık yirmi yıldır ölçekleri geliştirmek noktasında çalışmalar yapılmaktadır. Bu disiplinlerde yetişkin bağlanma boyutlarını ölçmek için daha önceki yıllarda Türkiye’de İlişki Anketi (İA) ve İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) (Sümer ve Güngör, 1999: 71-106) ve YİYE (Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri) kullanılmıştır. Bu envanterin en güncel ve geçerli versiyonu ise; Fraley ve arkadaşlarının geliştirdiği Experiences in Close Relationships-Revised (ECR-R) ölçeğinden yararlanılarak; 18’i kaygı, 18’i kaçınma boyutu olmak üzere 36 maddeden oluşan, Türkçeye çevrilerek güvenilirliği ve geçerliği test edilmiş, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II) ölçeğidir (Selçuk vd., 2005, s.5).

Bu durumun diğer bir nedeni ise ölçekteki soruların “romantik ilişkiler” bağlamında soruluyor olmasıdır. Gerek ifade şeklinin Türkiye toplumunda kültürel bazı tepkilerle karşılaşılıyor olması, gerekse de örgüt ve yönetim araştırmalarında ölçeğin yaş, cinsiyet ve ilişki durumu bağlamında karma bir kitleye uygulanıyor olması, ölçeğin uygulanabilirliğini kısıtlamaktadır. Fraley ve arkadaşları (2000), YİYE-II’nin geliştirilmeye müsait olduğunu hatta bu konuda araştırmacıların üretken olması gerektiğini ifade etmesiyle; örgütsel alan çalışmalarında kullanıma uygun olan bir

ölçeğin geliştirilebileceği düşüncesi ortaya çıkmıştır. Ayrıca ölçeğin 36 maddeden oluşması da uygulanabilirliği zorlaştırmaktadır. Birbirine yakın çok fazla ifade olmasından dolayı Fraley ve arkadaşları (2006) bu konuda da bir çözüm üretmiş ve 9 maddelik kısa versiyonu (ECR-RS) literatüre kazandırmıştır. ECR-RS günümüzde uluslararası literatürde yaygın olarak kullanılmaktadır.

3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanterinin Kısa Formunun (YİYE-II-K) Psikometrik Açidan Değerlendirilmesi

Araştırmanın bu bölümünde; Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II Kısa Formunun (YİYE-II-K) güvenilirlik, yapı geçerliği ve ölçüt bağımlı geçerliği incelenerek psikometrik açıdan değerlendirilmesi yapılmıştır.

3.1. Örneklem ve İşlem

Öncelikle ölçeğin yapı geçerliği için Süleyman Demirel Üniversitesi İletişim Fakültesi lisans öğrencilerinden 136 kişiden 9 maddelik YİYE-II-K ölçeği kullanılarak veri toplanmıştır. Katılımcıların %44,5'i erkek, %55,5'i kadındır. Yaş ortalaması 20,69'dur ($sd = 1,62$). Bu aşamada ölçeğin yapı geçerliği test edilmiş ve maddelerde gerekli güncellemeler yapılmıştır.

İkinci tur veri toplama aşamasında ise Süleyman Demirel Üniversitesi İletişim Fakültesi lisans öğrencilerinden farklı bir grup ile çalışılmıştır. Bu aşamada ölçeğin yapı geçerliğinin yanı sıra ölçüt bağımlı geçerliğini tespit etmek için, YİYE-II-K ölçeğine ek olarak *YİYE-II, özsaygı, onaylanmama kaygısı, ayrılık kaygısı, başkalarını memnun etme, yalnızlıktan hoşlanma, ilişkilerde mutluluk, ilişki motivasyonu, sosyal beğenirlik* ölçekleri de kullanılmıştır. Demografik sorular ve arkadaşlarla ilişkiden memnuniyet sorularının da eklendiği anket 162 sorudan oluşmuş ve toplamda 110 kişinin ankete katılımı sağlanmıştır. Katılımcıların %40'ı erkek, %60'ı kadındır. Yaş ortalaması 20,93'tür ($sd = 2,99$).

3.2. Veri Toplama Araçları

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri Kısa Formunun psikometrik değerlendirilmesinin yapılabilmesi için aşağıdaki veri toplama araçlarından yararlanılmıştır.

3.2.1. YİYE-II-K

Fraley ve arkadaşlarının (2000) ECR (Experiences in Close Relationships) ölçeğini revize ederek oluşturdukları ECR-R (Experiences in Close Relationships-Revised, Türkçe kullanımı Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II, YİYE-II) ölçeği, uzun olması ve romantik ilişkilerle sınırlı kalması gerekçeleriyle Fraley ve arkadaşları (2006) tarafından kısaltılmış ve 9 maddelik ECR-RS (Experiences in Close Relationships-Revised Short Form) formu hazırlanmıştır. 3 maddenin kaygı, 6 maddenin ise kaçınma boyutunu ölçtüğü ölçeğin kısa formu uluslararası pek çok araştırmada kullanılmış olsa da (örnek için bakınız: Donbaek ve Elklit, 2014: 58-76; Hudson vd. 2014: 845-857; Moreira, 2015: 22-30) henüz Türkçeye kazandırılmamıştır. Ölçek 7'li likert yanıtlama seçeneği ile sunulmaktadır ve alınan yanıtların ortalamaları alınarak kaygı ve kaçınma boyutları hesaplanmaktadır. Her ne kadar uygulandığı kitlenin kaygı ve kaçınma ortancaları baz alınarak bireyin – her bir boyutta ortancanın altında veya üstünde yer almasına göre – bağlanma stili literatüründe yer alan “güvenli”, “korkulu”, “saplantılı”, “kaçınmacı” kategorilerinden hangisinde yer aldığı

hesaplanabiliyor olsa da, ölçeğin kaygı ve kaçınma boyutları baz alınarak ilişki veya fark testlerinde kullanılmasının daha uygun olacağı belirtilmektedir (Roisman vd., 2007: 677).

ECR-R (YİYE-II) ölçeğindeki maddeler ağırlıklı olarak “romantik ilişkiler” bağlamında sorulmuştur. ECR-RS (Türkçe kullanımı Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II Kısa Form, YİYE-II-K) ölçeğinde ise karma kitlelere uygulanabilmesi için ECR-R ölçeğinden uygun 9 madde seçilmiş ve ifadelerde “anne”, “baba”, “romantik partner”, “en iyi arkadaş” gibi tercih yapılabilir hale getirilmiştir. Araştırmacı ölçeği uyguladığı kitlede hangi ifade uygunsa seçebilmekte ya da kendisi bir ifade belirleyebilmektedir (Fraley, <http://internal.psychology.illinois.edu/~rcfraley/asures/ecrr.htm>).

Bu araştırmada ise – örgüt ve yönetim araştırmalarında çok daha karma kitlelerle muhatap olunduğu için – daha geniş bir kitleye nasıl uygulanabilir sorusu sorulmuş ve “yakınlaştığı arkadaş” ifadesi tercih edilmiştir. Bir arkadaşla yakınlaşma aşamasındaki bireyin kaygı ve kaçınma düzeyi sorgulanarak ölçüldüğü takdirde bazı avantajların olacağı düşünülmüştür. Bunlardan ilki ölçeğin örgüt ve yönetim araştırmalarında bu ifade tarzıyla karma kitlelere rahatlıkla uygulanabilecek olmasıdır. Bir diğeri, ölçeğin uygulandığı aşamada elde edilecek sonuçların, bireyin ilişkilerinde (romantik, aile, en iyi arkadaş) o dönem yaşayabileceği çalkantılardan etkilenme ihtimalinin düşecek olmasıdır. Ayrıca romantik veya aile ilişkilerine ilişkin soruları yanıtlamaktan rahatsızlık duyabilecek bir kültürde daha kolay ve gerçekçi yanıtlar alınabilecektir.

YİYE-II-K maddeleri belirlenirken Fraley ve arkadaşlarının (2006) ECR-RS için ECR-R’den madde seçme metodu aynen kullanılmış ve Selçuk ve arkadaşlarının (2005) YİYE-II ölçeğinden ilgili maddeler seçilmiştir. Ölçek maddelerine katılımcıların “yakınlaştığı arkadaş” için cevap verebilmesi için maddeler revize edilmiş ve ölçeğin başına şu ifade yerleştirilmiştir: “Yakın zamanda tanıştığınız, karşılıklı sevgi hissedip yakınlaşmaya başladığınız (daha ilk evrelerinde olan) arkadaşlık ilişkilerinizi düşünün. Eğer şu sıralar bu evrede olan herhangi bir ilişkiniz yoksa geçmişte yaşadığımız böyle dönemleri hatırlayın. Aşağıdaki soruları lütfen bu evredeki ilişkilerinizi düşünerek yanıtlayınız. (Yaşadığımız hisleri ortalama olarak düşünün.)”

Ölçeğin yapı geçerliğini test etmek için 136 katılımcıya uygulandığı ilk aşamada iki faktörlü yapıda faktör açıklıcılığı %54,49 olmuştur. Bu aşamada 3 maddenin oransal ortak etken varyansları (communalities) 0,4’ün altında yer almıştır. Ayrıca her bir alt ölçeğin güvenilirlik bulguları incelendiğinde aynı 3 maddenin madde toplam korelasyonlarının düşük olduğu gözlemlenmiştir. Bu sebeple ilgili 3 maddede kapsam bozulmadan ifadelerde değişiklik yapılmıştır. Olumsuz ekle sorulan bir sorunun yönü değiştirilmiş, diğer iki soruda ise ifadeler sadeleştirilmiştir. Bu aşamada 9 maddelik YİYE-II-K ölçeğinin maddeleri, kapsamına zarar verilmeden güncellenmiştir.

110 katılımcının yer aldığı ikinci aşamada ise ölçeğin hem yapı geçerliği tekrar sorgulanmış, hem de katılımcılara diğer ölçekler de uygulanmış ve ölçeğin ölçüt bağıntılı geçerliği irdelenmiştir. Hesaplamalara ilişkin bilgiler, bulgular kısmında sunulmuştur.

3.2.2. YİYE-II

Fralely ve arkadaşları (2000) tarafından geliştirilen ECR-R ölçeği Selçuk ve arkadaşları (2005) tarafından YİYE-II başlığı ile Türkçeye kazandırılmıştır. 36 maddeden oluşan ölçeğin 18 maddesi kaygı, 18 maddesi ise kaçınma boyutunu ölçmektedir. Yanıtlar 7'li likert yanıtlama seçeneği ile alınmaktadır ve her bir boyutun altında yer alan maddelerin ortalaması alınarak boyutlara ilişkin puanlar hesaplanmaktadır.

Bu çalışmada ölçekteki ifadelerin tamamı bireyin “yakınlaştığı arkadaş” için cevap verebilmesi için kapsam bozulmadan güncellenmiştir. Her bir boyutta 2'şer madde (kaygı boyutunun 3. ve 7. maddesi, kaçınma boyutunun 1. ve 14. maddesi) madde toplam korelasyonları 0,3'ün altında kalması gerekçesiyle analizlerde kapsam dışına çıkarılmıştır. Her iki boyutta 16'şar madde ile Cronbach alfa katsayıları, kaygı boyutu için 0,94, kaçınma boyutu için de yine 0,94 olarak hesaplanmıştır.

3.2.3. Rosenberg Özsaygı Envanteri

Özsaygı envanteri Rosenberg (1965) tarafından 1965 yılında geliştirilmiş, Çuhadaroğlu (1986) tarafından Türkçeye kazandırılmıştır. 10 maddeden oluşan envanter tek boyutludur ve orijinalinde 5'li Likert yanıtlama seçeneği ile kullanılmıştır. Bu çalışmada 7'li Likert yanıtlama seçeneği ile kullanılan ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,89 olarak hesaplanmıştır.

3.2.4. Sosyotropi-Otonomi Ölçeği

Beck ve arkadaşlarının (1983) geliştirdiği Sosyotropi-Otonomi ölçeği Şahin ve arkadaşları (1993) tarafından Türkçeye kazandırılmıştır. 60 maddeden oluşan ölçeğin Sosyotropi kısmında 10 madde ile onaylanmama kaygısı, 13 madde ile ayrılık kaygısı ve 7 madde ile başkalarını memnun etme ölçülmektedir. Otonomi kısmında ise 12 madde ile kişisel başarı, 12 madde ile özgürlük ve 6 madde ile yalnızlıktan hoşlanma ölçülmektedir.

Orijinalinde 5'li Likert yanıtlama seçeneği ile yanıtlanan ölçek bu çalışmada 7'li likert yanıtlama seçeneği ile kullanılmıştır. Her ne kadar katılımcılara ölçeğin tamamı uygulanmış olsa da, otonomi ölçeğinin kişisel başarı ve özgürlük boyutları Sümer ve Güngör'ün (1999) önerisi baz alınarak analizlerde kullanılmamıştır. Analizlerde kullanılan ölçeklerde Cronbach alfa katsayıları onaylanmama kaygısı için 0,77, ayrılık kaygısı için 0,74, başkalarını memnun etme için 0,66, yalnızlıktan hoşlanma için 0,60 olarak hesaplanmıştır.

3.2.5. İlişkilerde Mutluluk Ölçeği

Romantik ilişkilerde doyumunu ölçen ilişkilerde mutluluk ölçeği, Fletcher ve arkadaşları (1990) tarafından geliştirilmiş olup Tuterel-Kışlak (2002) tarafından Türkçeye kazandırılmıştır. Bu çalışmada YİYE-II-K yakınlaşılan arkadaşlıklar bağlamında kurgulanmıştır. Bağlanma kuramına göre bireyin bağlanma stili, tüm yakın ilişkilerini benzer bir biçimde etkilemektedir (Bowlby, 1973). “Yakınlaşılan arkadaşlıklar” üzerinden araştırılan bireyin bağlanma stili ile “romantik ilişkiler” üzerinden araştırılan ilişki doyumunu arasında teoriye göre pozitif bir korelasyon beklenmelidir. Bu ilişkiyi test edebilmek için ilişkilerde mutluluk ölçeği orijinal haliyle romantik ilişkiler bağlamında kullanılmıştır. 6 maddeden oluşan ölçek tek boyutludur.

7'li Likert yanıtlama seçeneği ile kullanılmış olan ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,93 olarak hesaplanmıştır.

3.2.6. İlişki Motivasyonu Ölçeği

İlişki motivasyonu (affiliation motivation) ölçeği Steers ve Braunstein'in (1976) ve Yamaguchi'nin (2003) geliştirdikleri temel motivasyon kaynakları (the basic needs) ölçeklerinden uyarlanarak geliştirilmiştir. Bu araştırmanın ilk yazarı ve Dr. Özgür Bolat'ın birlikte geliştirdikleri ve psikometrik değerlendirmesi yayın aşamasında olan TMK (Temel Motivasyon Kaynakları) ölçeğinin bir boyutu olan ilişki motivasyonu 6 maddeden oluşmaktadır. Geliştirilmesi 8 ay süren ve 12 tur veri toplanan çalışmada toplamda 1337 kişiye ulaşılmıştır. Ölçek insanın başka insanlarla bağlantılı olmaya ne düzeyde motive olduğunu ölçmektedir (örn., “Boş zamanlarımı tek başıma bir etkinlik yaparak geçirmektense, ailem veya arkadaşlarımla beraber geçirmeyi severim.”). 7'li Likert yanıtlama seçeneği ile kullanılan ölçeğin Cronbach alfa katsayısı bu araştırma için 0,86 olarak hesaplanmıştır.

3.2.7. Sosyal Beğenirlik Ölçeği

Meehl ve Hataway'in (1946) geçerlik testi ile Crowne ve Morlowe'nin (1960) sosyal beğenirlik ölçeğinde kullandığı yöntem benimsenerek Kozan (1983) tarafından geliştirilen sosyal beğenirlik ölçeği 20 maddeden oluşmaktadır. Evet, hayır yanıtlama seçeneği ile kullanılan maddelere katılımcı beğenilir yönde yanıt verdiği takdirde her bir madde için 1 puan verilmektedir. Toplum tarafından beğenilir fakat sahip olunması neredeyse imkansız olan ifadelerden oluşan ölçekte alınan toplam puan bireyin ne düzeyde beğenilmek için yanıt verdiğini göstermektedir. Ölçek geliştirme çalışmalarında kullanılması tavsiye edilen sosyal beğenirlik ölçeğinin, geliştirilen ölçek ile yüksek bir korelasyon göstermemesi gerektiği belirtilmektedir. Yüksek korelasyon; geliştirilen ölçekte alınan yanıtların katılımcılar tarafından toplumsal beğeni güdüsüyle yanıtladığı ve gerçeği yansıtmadığı anlamına gelmektedir (Kozan, 1983). İkili yanıtlama seçeneği ile kullanılan ölçeğin iç tutarlılığı bu çalışmada Kuder-Richardson 20 formülü ile 0,78 olarak hesaplanmıştır.

3.2.8. Demografik Ölçümler

Anketin sonunda katılımcılardan yaş, cinsiyet gibi demografik bilgiler istenmiştir. Ayrıca katılımcılara 7'li Likert yanıtlama seçeneği ile “Arkadaşlarınızla ilişkilerinizden ne derece memnunsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Arkadaşları ile ilişkiden genel bir memnuniyet sorusu olan bu soruya verilecek cevaplar ile bireyin kaygı ve kaçınma düzeyleri arasında negatif bir ilişki olması beklenmiştir.

3.3. Bulgular

YİYE-II-K ölçeğinin yapı geçerliğini sınamak için öncelikle SPSS 21 paket programında temel bileşenler yöntemi kullanılarak faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucu özdeğeri 1'in üzerinde olan 2 faktörlü yapı elde edilmiştir. Faktör açıklayıcılığı %67,69'dur. 2 faktörün herbirine dağılan maddeler varsayıldığı üzere kaçınma ve kaygı boyutları olarak ayrılmıştır. Varimax yöntemiyle döndürme işlemi gerçekleştirilmiş ve kaçınma boyutundaki maddeler yapının %43,46'sını açıklarken, kaygı boyutundaki maddeler %24,24'ünü açıklamıştır. Her bir maddenin tam metni ve faktör yükleri Tablo 1'de gösterilmiştir. Kaçınma boyutunda yer alan maddelerin faktör

yükleri 0,69 ila 0,81 arasında, kaygı boyutundaki maddelerin faktör yükleri ise 0,73 ila 0,83 arasında değişmiştir.

Ölçeğin yapı geçerliği doğrulayıcı faktör analizi ile de test edilmiştir. LISREL 8 paket programı kullanılarak 9 madde ile 2 faktörlü yapının test edildiği analiz sonucunda – 200’ün altındaki örneklemlerde LISREL’in uyum indekslerinde yeterli düzeylere ulaşmasının zor olduğu bilinse de – uyum indekslerinin kabul edilebilir seviyede olduğuna hükmedilmiştir (N = 110, ki kare = 47,35, df = 23, p < 0,01, RMSEA = 0,08, NFI = 0,94, NNFI = 0,95, CFI = 0,97, GFI = 0,92, AGFI = 0,84). Standartlaştırılmış faktör yükleri kaçınma boyutu için 0,43 ila 0,75 arasında, kaygı boyutu için 0,63 ila 0,78 arasında değişmiştir (tüm yükler için p < 0,01). Kaçınma ve kaygı bileşenleri arasında hesaplanan ilişki katsayısı 0,30’dur (p < 0,01).

Tablo 1. YİYE-II-K’nın Faktör Yapısı ve Güvenilirlik Bulguları

	Maddeler	Kaçınma	Kaygı
1)	<i>Özel duygu ve düşüncelerimi yakınlaştığım arkadaşlarımla paylaşmak konusunda kendimi rahat hissederim. (t)</i>	0,806	
2)	<i>Yakınlaştığım arkadaşlarıma kolay kolay açılmam.</i>	0,693	
3)	<i>Genellikle, yakınlaştığım arkadaşlarımla sorunlarımı ve kaygılarımı tartışırım. (t)</i>	0,809	
4)	<i>Zor zamanlarımda, yakınlaştığım arkadaşlarımdan yardım istemek bana iyi gelir. (t)</i>	0,700	
5)	<i>Başımдан geçenleri yakınlaştığım arkadaşlarımla konuşurum. (t)</i>	0,791	
6)	<i>Yakınlaştığım arkadaşlarıma rahatlıkla güvenip inanırım. (t)</i>	0,773	
7)	<i>Sıklıkla, yakınlaştığım arkadaşlarımla beni gerçekten sevmediği kaygısına kapılırım.</i>		0,727
8)	<i>Yakınlaştığım arkadaşlarımla beni, benim onları önemseyemediğim kadar önemsemeyeceklerinden endişe duyarım.</i>		0,825
9)	<i>Yakınlaştığım arkadaşlarımla zamanla benden uzaklaşacakları endişesine kapılırım.</i>		0,810
Açıklanan Varyans (%)		43,46	24,24
Özdeğer		3,91	2,18
Cronbach Alfa		0,87	0,84

*Not: İlk 6 madde kaçınma boyutunu ölçerken son 3 madde kaygı boyutunu ölçmektedir. Yanında (t) yazan ifadeler analizlerde ters kodlanmaktadır.
N = 110.*

Kaçınma ölçeğinin Cronbach alfa katsayısı 0,87 olarak hesaplanmıştır. Kaçınma boyutunda yer alan 6 maddenin madde toplam korelasyonları 0,54 ila 0,74 arasında değişmiştir. Kaygı ölçeğinin Cronbach alfa katsayısı ise 0,84 olarak hesaplanmış, 3 maddenin madde toplam korelasyonları 0,69 ila 0,74 arasında değişmiştir. Bulgulardan yola çıkarak YİYE-II-K ölçeğinin yüksek derecede yapı geçerliğine ve güvenilirliğe sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 2’de YİYE-II (uzun form) ölçeği ile YİYE-II-K ölçeğinden elde edilen tanımlayıcı istatistikler karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Her iki ölçekten elde edilen ortalamalar gerek kaçınma boyutu gerekse de kaygı boyutu için birbirlerine oldukça yakındır ($\Delta_{\text{Ort}_{\text{kaçınma}}} = 0,07$, $\Delta_{\text{Ort}_{\text{kaygı}}} = 0,10$). Parametrik analizlerde kullanıma uygunluk

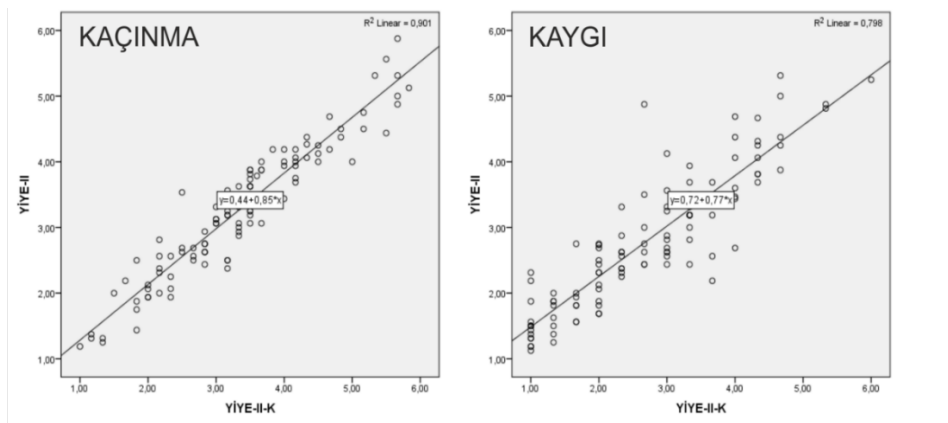
açısından Skewness ve Kurtosis değerleri incelenmiş ve her iki ölçek için de alt boyutlarda bu değerler -1,5 ila +1,5 arasında yer aldığı için verilerin normal dağıldığı sonucuna ulaşılmıştır (ayrıntılı bilgi için bkz. Tabachnick ve Fidell, 2013).

Tablo 2. YİYE-II ve YİYE-II-K için Tanımlayıcı İstatistikler

	YİYE-II Kaçınma	YİYE-II-K Kaçınma	YİYE-II Kaygı	YİYE-II-K Kaygı
Ortalama	3,28	3,35	2,79	2,69
Standart Sapma	0,99	1,11	1,04	1,21
Skewness	-0,11	0,18	0,39	0,29
Kurtosis	-0,51	-0,17	-0,80	-0,75
Pearson Korelasyon	r = 0,95 p < 0,001		r = 0,89 p < 0,001	

N = 110.

YİYE-II-K'nın ölçüt bağımlı geçerliliği için öncelikle YİYE-II ile ilişkisi irdelenmiştir. Kısa form ile uzun form arasındaki ilişkinin incelendiği bu analizde yüksek düzeyde korelasyon bulgusuna ulaşılmıştır. Kaçınma boyutunda iki ölçek arasındaki Pearson korelasyon katsayısı 0,95, kaygı boyutunda ise 0,89 olarak hesaplanmıştır (p < 0,001). İlişkiler çok güçlüdür (Dunn, 2001: 222). YİYE-II-K bağımsız değişken olarak tanımlanarak, kaçınma ve kaygı boyutlarının ne ölçüde YİYE-II'nin kaçınma ve kaygı boyutlarını tahmin edebildiğini gözlemek için regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Kaçınma boyutunda mükemmel bir ilişki gözlemlenmiştir ($R^2 = 0,90$, $F(1,108) = 985,77$, $p < 0,001$, $\beta = 0,85$, $SE = 0,03$). Kaygı boyutunda da çok kuvvetli bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir ($R^2 = 0,80$, $F(1,108) = 425,583$, $p < 0,001$, $\beta = 0,77$, $SE = 0,04$). YİYE-II-K ölçeğinde kaçınma boyutu 6 soru ile YİYE-II ölçeğinin sonuçlarını yakalamaya çalışırken, kaygı boyutu bunu 3 soru ile yapmaktadır. Kaygı boyutunda katsayıların nispeten düşük olması soru sayısının az olmasıyla izah edilebilir. Yine de çok güçlü bir ilişki kaygı boyutunda da belirgindir. Bulgular Şekil 1'de serpm diyagramı ile görselleştirilmiştir. Diyagramda görülen uç değer niteliğindeki veriler analize dahil edilmese ilişki kuvveti daha yüksek hesaplanabileceği halde, buna ihtiyaç duyulmamış, analizlerde tüm veriler eksiksiz kullanılmıştır. Bulgular ışığında YİYE-II-K'nın YİYE-II'nin yerine kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Şekil 1: YİYE-II-K Ölçeği ile YİYE-II Ölçeğinin Boyutlar Bazında İlişisini Gösteren Serpm Diyagram

Ayrıca YİYE-II-K'nın – ölçüt bağımlı geçerliliği için – Selçuk ve arkadaşlarının (2005) çalışmasında bağlanma stili literatürüne dayanarak kullandığı değişkenlerle ilişkisi incelenmiştir. Bu çalışmada elde edilen bulgular ışığında hem YİYE-II'nin hem de YİYE-II-K'nın bahsi geçen değişkenlerle ilişkisi Selçuk ve arkadaşlarının (2005) bulgularıyla karşılaştırılarak Tablo 3'te sunulmuştur. Bu çalışmada ek olarak YİYE-II ve YİYE-II-K'nın ilişki motivasyonu, arkadaşlarla ilişkiden memnuniyet ve sosyal istenirlik ile ilişkisi irdelenmiştir. Tablo 3'te bu bulgulara da yer verilmiştir.

Tablo 3: Karşılaştırmalı Olarak Bağlanma Boyutlarının Diğer Değişkenlerle İlişkisi

Değişken	KAÇINMA			KAYGI		
	YİYE-II Selçuk vd. (2005)	YİYE-II Bu çalışma	YİYE-II-K Bu çalışma	YİYE-II Selçuk vd. (2005)	YİYE-II Bu çalışma	YİYE-II-K Bu çalışma
Özsaygı	-0,19**	-0,18	-0,16	-0,32**	-0,40**	-0,42**
Onaylanmama Kaygısı	0,17**	-0,07	-0,10	0,55**	0,60**	0,57**
Ayrılık Kaygısı	-0,09	-0,24*	-0,30**	0,34**	0,47**	0,36**
Başkalarını Memnun Etme	0,12	-0,24*	-0,29**	0,44**	0,36**	0,31**
Yalnızlıktan Hoşlanma	0,15*	0,16	0,23*	0,05	-0,13	-0,03
İlişkilerde Mutluluk	-0,49**	-0,55**	-0,48**	-0,23**	-0,46**	-0,48**
İlişki Motivasyonu		-0,52**	-0,50**		-0,04	-0,06
Arkadaşlarla İlişki Mem.		-0,35**	-0,26**		-0,31**	-0,33**
Sosyal Beğenirlik		-0,24*	-0,22*		-0,12	-0,16

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ $N_{YİYE-II \text{ Selçuk vd.}} = 255$ (İlişkilerde Mutluluk için 112) $N_{YİYE-II \text{ bu çalışma}} = 110$
 $N_{YİYE-II-K \text{ bu çalışma}} = 110$

Kaçınma boyutunda YİYE-II-K'dan elde edilen korelasyon bulguları ile hem YİYE-II'den elde edilen bulgular hem de Selçuk ve arkadaşlarının (2005) bulguları – küçük bazı farklılıklar olsa da – uyumludur. *Özsaygı* ve *onaylanmama kaygısı* ile ilişkilerde Selçuk ve arkadaşlarının (2005) elde ettiği korelasyon katsayılarına yakın katsayılar elde edilmiş olsa da bu çalışmada %95 güven düzeyinde ilişkiler anlamlı değildir. Selçuk ve arkadaşlarının (2005) araştırma yaptığı örneklem büyüklüğü, bu çalışmada ulaşılan örneklemin 2 katından fazladır. Örneklem büyüklüğünün korelasyon sonuçlarını etkilediği bilinmektedir (Dunn, 2001: 225-226). Bu çalışmada düşük katsayılarla anlamlı ilişki çıkmamış olması örneklemin nispeten küçük olması ile izah edilebilir. Selçuk ve arkadaşlarının (2005) çalışmasında kaçınma ile *ayrılık kaygısı* ve *başkalarını memnun etme* arasında ilişki tespit edilmemiş olsa da bu çalışmada zayıf bir negatif ilişki tespit edilmiştir ($r_{\text{kaçınma} \times \text{ayrılık kaygısı}} = -0,30$ $p < 0,01$, $r_{\text{kaçınma} \times \text{başkalarını memnun etme}} = -0,29$ $p < 0,01$). Kaçınma ile *yalnızlıktan hoşlanma* arasında ise Selçuk ve arkadaşlarının (2005) bulgularına ($r = 0,15$, $p < 0,05$) benzer zayıf bir pozitif ilişki tespit edilmiştir ($r = 0,23$, $p < 0,05$).

Bu çalışmadaki en önemli bulgulardan biri “yakınlaşılacak arkadaşlıklar” bağlamında ölçülen kaçınma ile “romantik ilişkiler” bağlamında ölçülen *ilişkilerde mutluluk* arasındaki ilişkidir ($r = -0,48$ $p < 0,01$). Selçuk ve arkadaşları (2005) YİYE-II ölçeğini “romantik ilişkiler” bağlamında kullanmıştır. Kaçınma ile *ilişkilerde mutluluk* arasında hesapladıkları ilişkide bu çalışmada elde edilen bulgular ile neredeyse birebir aynı bulgulara ulaşılmıştır ($r = -0,49$ $p < 0,01$).

Kaygı ile *ilişkilerde mutluluk* arasındaki ilişkide ise bu çalışmada Selçuk ve arkadaşlarının (2005) bulgularından ($r = -0,23$ $p < 0,01$) daha iyi bir ilişki yakalanmıştır

($r = -0,48$ $p < 0,01$). Kaygı ve kaçınma düzeyinin yüksek olmasının ilişkilerde mutluluğu negatif etkileyeceği bilinmektedir (Selfhout vd., 2009: 819-833). YİYE-II-K bulgularının “yakınlaşılabilir arkadaşlıklar” bağlamında olup, “romantik ilişkiler” bağlamında elde edilen *ilişkilerde mutluluk* bulgularıyla ilişkili çıkmış olması; bağlanma kuramındaki bireyin bağlanma stiline tüm yakın ilişkilerini benzer bir biçimde etkileyeceği düşüncesiyle (Bowlby, 1973) örtüşmesi açısından önemlidir.

Kaygı ile *özsaygı*, *onaylanmama kaygısı*, *ayrılık kaygısı* ve *başkalarını memnun etme* arasındaki ilişkilerin tamamı Selçuk ve arkadaşlarının (2005) bulguları ile uyumludur. Kaygı ile *yalnızlıktan hoşlanma* arasında %95 güven düzeyinde herhangi bir ilişkinin çıkmamış olması da yine Selçuk ve arkadaşlarının (2005) bulgularıyla uyumludur.

İlişki motivasyonu ile kaygı ve kaçınma arasındaki ilişkilere yönelik yapılan çalışmalarda; kaçınma ile ilişki motivasyonu arasında negatif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (Schwartz vd., 2007: 253-265). Bu çalışmada da beklenildiği üzere *ilişki motivasyonu* ile kaçınma arasında negatif bir ilişki söz konusudur ($r = -0,50$ $p < 0,01$). Kaygı ile ilişki motivasyonu arasında ise yine beklenildiği gibi herhangi bir ilişki tespit edilmemiştir ($p > 0,05$). Tek soruda sorulan *arkadaşlarla ilişkiden memnuniyet* ile ilgili gerek kaçınmanın ($r = -0,26$) gerekse de kaygının ($r = -,0,33$) negatif ilişkisi tespit edilmiştir ($p < 0,01$).

Gerek kaçınma gerekse de kaygı *sosyal beğenirlik* ile yüksek bir korelasyon göstermemiştir. Kaçınma ile sosyal beğenirlik arasında negatif bir ilişki söz konusu olmakla beraber, ilişki oldukça zayıftır ($r = -0,22$ $p < 0,05$). Kaygı ile sosyal beğenirlik arasında ise herhangi bir ilişki söz konusu değildir ($p > 0,05$). Bulgular; YİYE-II-K ölçeğine verilen yanıtların toplumsal beğeni güdüsüyle yanıtlanmadığı, yanıtların gerçekliği yansıtmaya ihtimalinin yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir (Kozan, 1983).

YİYE-II-K kullanılarak, hem bu çalışmada kullanılan YİYE-II'nin (uzun form), hem de Selçuk ve arkadaşlarının (2005) çalışmasında kullanılmış olduğu YİYE-II'nin diğer değişkenlerle ilişkilerine benzer bulgulara ulaşılmış olması neticesinde, YİYE-II-K'nın ölçüt bağıntılı geçerliliğinin yüksek olduğu söylenebilir.

Örgüt ve yönetim alanında kullanılabilmesi amacıyla, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-Kısa Formu'nun, yakınlaşılabilir arkadaşlıklar bağlamında, yetişkinlerin bağlanma stillerini anlamlı bir şekilde açıkladığı, bu çalışma kapsamında yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarıyla ortaya konmuştur.

Sonuç

Yetişkin bağlanma boyutlarının ölçümünde kullanılan ECR-RS (Experiences in Close Relationships-Revised-Short Form) ölçeği, örgüt ve yönetim alanında da kullanılabilir özelliktedir. Ölçeğin, Türkiye’de henüz bu alanlarda geniş bir kullanım alanı bulunmasa da bu çalışmanın bu konuda öncülük edeceği umulmaktadır. Yapılan parametrik testlerle, örgüt ve yönetim alanındaki (lider-izleyiciler, örgütsel davranış alanı, grup davranış biçimleri, işyerine yönelik tutumlar vb.) bir çok ilişkiyi açıklamak konusunda umut verici bir tutarlılığa sahip olan söz konusu ölçek, çalışmanın sonunda ek olarak kullanıcılara sunulmaktadır. Bu çalışmanın belki en önemli çıktısı; sosyal ilişki ağlarıyla örülü ve hayatlarının büyük bir kısmını geçirdikleri örgütleri bünyesinde bireylerin, tutumları ve davranışlarına yönelik bilimsel araştırmalarda, her düzeydeki yöneticilerin /araştırmacıların fikir sahibi olabilmeleri için, teorik alt yapısı sağlam

temellere dayanan bağlanma kuramının desteğiyle geliştirilen bir ölçeğin, daha çok kullanılabilir hale getirilmesidir. Bunun yanında örgüt ve yönetim çalışmalarının, ölçeğin kısa formunun kullanılabilirliğini artırma potansiyeline sahip olduğu belirtilebilir. Bu bağlamda ilk olarak; geçmişten günümüze örgütlerin temel problemlerinden olan “işe uygun eleman bulma” konusundan “*personel geliştirme*” ye varıncaya kadar *insan kaynakları* alanında geniş bir yelpazede ölçeğin uygulanabilir olacağını belirtmekte yarar vardır. Bununla beraber *liderlik tarzları ve liderin takipçileri ile kurduğu iletişim* açısından varolan yahut olası problemlerin/çatışmaların/tartışmaların çözümünde bireylerin psikolojik farklılıklarını dikkate alan bu ölçekten yararlanılabilecektir. Keza *örgütsel bağlılık, örgütsel değişime direnç ve örgütsel vatandaşlık* gibi bir çok *örgütsel davranış* konseptleri bağlamında bu ölçeğin ülkemizdeki kullanılabilirliğini artırmak gerekmektedir. Ayrıca bağlanma teorisinin oluşturduğu altyapı olanaklarıyla; psikolojik faktörleri dikkate alarak yönetsel ve örgütsel alandaki çalışmalar açısından uluslararası literatür, ülkemizle kıyaslanamayacak derecede gelişmiş bir düzeydedir. Bu nedenle de sonuç yerine belki bir öneri daha yerinde olacaktır. Günümüz Türkiye’inde faaliyet gösteren; ticari, sosyal, siyasal ve eğitim kurumlarındaki işgücünün dizaynıyla beraber yöneticilerin etkinliğinin ve niteliğinin geliştirilmesinde, bağlanma teorisinin ve onun bir değerli ürünü olan ve bu çalışmanın odak noktasını teşkil eden YİYE-II-K ölçeğinin kullanılması fikri, akıllardan uzak tutulmamalıdır.

Kaynakça

- Beck, A. T., Epstein, N., Harrison, R. P., & Emery, J. (1983). Development of the Sociotropy-Autonomy Scale: A measure of personality factors in psychopathology, Philadelphia, University of Pennsylvania.
- Bowlby, J. (1973). Attachment and loss: Vol. 2. Separation: Anxiety and anger, New York: Basic Books.
- Crowne, D. P., & Marlowe, D. (1960). A new scale of social desirability independent of psychopathology, *Journal of Consulting Psychology*, 24, 349-354.
- Çuhadaroğlu, F. (1986). Adolesanlarda benlik saygısı, Yayınlanmamış uzmanlık tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Donbaek, D. F., & Elklit, A. (2014). A validation of the experiences in close relationships-relationship structures scale (ECR-RS) in adolescents, *Attachment&Human Development*, Vol. 16, No. 1, 58–76.
- Dunn D. S. (2001). *Statistics and Data Analysis for the Behavioral Sciences*, 1st Edition, NY, McGraw-Hill.
- Erben, G. S., & Çalışkan, K. (2015). “Yetişkin bağlanma stillerinin babacan liderle çalışma tercihi üzerindeki etkisini anlamaya yönelik deneysel bir çalışma” 23. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı, 14-16 Mayıs, Muğla, 667-673.
- Fletcher, G. J. O., Fitness, J., & Blampied, N. M. (1990). The link between attributions and happiness in close relationships: The roles of depression and explanatory style, *Journal of Social and Clinical Psychology*, 9, 243-255.
- Fraley, R. C. Information on the experiences in close relationships-revised (ECR-R) adult attachment questionnaire, <http://internal.psychology.illinois.edu/~rcfraley/measures/ecrr.htm>, Erişim Tarihi: 3 Kasım 2016.

Fraley, R. C., Niedenthal, P. M., Marks, M. J., Brumbaugh, C. C., & Vicary, A. (2006). Adult attachment and the perception of emotional expressions: Probing the hyperactivating strategies underlying anxious attachment, *Journal of Personality*, 74, 1163-1190.

Fraley, R. C., Waller, N. G., & Brennan, K. A. (2000). An item response theory analysis of self-report measures of adult attachment, *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 350-365.

Günaydın, G., Selçuk, E., Sümer, N., Uysal, A. (2005). Ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri kısa formunun psikometrik açıdan değerlendirilmesi, *Türk Psikoloji Yazıları*, 8 (16) 13-23.

Hudson, N. W., Fraley, R. C., Brumbaugh, C. C., & Vicary, A. M. (2014). Coregulation in romantic partners' attachment styles: A longitudinal investigation, *Personality and Social Psychology Bulletin*, Vol. 40 (7) 845-857.

Kozan, K. (1983). Davranış bilimleri araştırmalarında sosyal beğenirlik boyutu ve Türkiye için bir sosyal beğenirlik ölçeği, *ODTÜ Geliştirme Dergisi*, 10 (3), 447-478.

Meehl, P. E., & Hathaway, S. R. (1946). The k factor as a suppressor variable in the MMPI, *Journal of Applied Psychology*, 30, 525-564.

Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2016). *Attachment in Adulthood*, Second Edition, New York London, The Guildford Press.

Moreira, H., Martins, T., Gouveia, M. J., & Canavarro, M. C. (2015). Assessing adult attachment across different contexts: Validation of the Portuguese version of the experiences in close relationships-relationship structures questionnaire, *Journal of Personality Assessment*, 97 (1), 22-30.

Roisman, G. I., & Fraley R. C., Belsky, J. (2007). A taxometric study of the adult attachment interview, *Developmental Psychology*, , Vol. 43, No. 3, 675-686.

Rosenberg, M. (1965). *Society and Adolescent Self-Image*, Princeton, Princeton University Press.

Schwartz, J. P., Lindley, L. D., & Buboltz, W. D. (2007). Adult attachment orientations: Relation to affiliation motivation, *Counseling Psychology Quarterly*, 20, 253-265.

Selçuk, E., Günaydın, G., Sümer, N., & Uysal, A. (2005). Yetişkin bağlanma boyutları için yeni bir ölçüm: Yakın ilişkilerde yaşantılar envanteri-II'nin Türk örnekleminde psikometrik açıdan değerlendirilmesi, *Türk Psikoloji Yazıları*, 8 (16) 1-11.

Selfhout, M. H. W., Branje, S. J. T., Delsing, M., Bogt, T. F. M, Meeus, W. H. J. (2009). Different types of internet use, depression, and social anxiety: The role of perceived friendship quality, *Journal of Adolescence*, 32, 819-833.

Steers, R., & Braunstein, D. (1976). A behaviorally based measure of manifest needs in work settings, *Journal of Vocational Behavior*, 9, 2, 251-265.

Sümer, N. (2006). Ergenlikte ebeveyn tutum ve davranışlarının bağlanma kaygısındaki rolü, 11. Ergen Konuşma Metni, Hacettepe Üniversitesi.

Sümer, N., & Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma, *Türk Psikoloji Dergisi*, 14 (43), 71-106.

Şahin, N. H., Ulusoy, M., & Şahin, N. (1993). Exploring the sociotropy-autonomy dimensions in a sample of Turkish psychiatric patients, *Journal of Clinical Psychology*, 49, 751-763.

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (6th Edition), Boston, Pearson.

Tuterel-Kıslak, Ş. (2002). İlişkilerde mutluluk ölçęęi (İMÖ): Güvenirlik ve geçerlik çalışması, *Kriz Dergisi*, 10 (1), 37-44.

Yamaguchi, I. (2003). The relationships among individual differences, needs and equity sensitivity, *Journal of Managerial Psychology*, 18, 324-344.

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II-Kısa Form
(Experiences in Close Relationships-Revised-Short Form)

Ölçek toplam 9 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin ilk 6 maddesi kaçınmacı bağlanma, geriye kalan 3 maddesi ise kaygılı bağlanma boyutunu ölçmektedir. Kodlama işleminden sonra ilk 6 maddenin ortalaması alınarak bireyin kaçınma düzeyi hesaplanır. Son 3 maddenin ortalaması alınarak da bireyin kaygı düzeyi hesaplanır.

Ters kodlanan maddeler: 1,3,4,5,6.

7'li derecelendirme yöntemine göre:

1 = Beni hiç tanımlamıyor

4 = Beni orta düzeyde tanımlıyor

7 = Beni tam olarak tanımlıyor

YİYE-II-K

Yakın zamanda tanıştığınız, karşılıklı sevgi hissedip yakınlaşmaya başladığınız (daha ilk evrelerinde olan) arkadaşlık ilişkilerinizi düşünün. Eğer şu sıralar bu evrede olan herhangi bir ilişkiniz yoksa geçmişte yaşadığınız böyle dönemleri hatırlayın. Aşağıdaki soruları lütfen bu evredeki ilişkilerinizi düşünerek yanıtlayınız. (Yaşadığınız hisleri ortalama olarak düşünün.)

1) Özel duygu ve düşüncelerimi yakınlaştığım arkadaşlarımla paylaşmak konusunda kendimi rahat hissedirim.	Bu ifade sizi ne kadar tanımlıyor? HIÇ COK AZ AZ ORTA FAZLA COK FAZLA TAM
2) Yakınlaştığım arkadaşlarıma kolay kolay açılmam.	Bu ifade sizi ne kadar tanımlıyor? HIÇ COK AZ AZ ORTA FAZLA COK FAZLA TAM
3) Genellikle, yakınlaştığım arkadaşlarımla sorunlarımı ve kaygılarımı tartışırım.	Bu ifade sizi ne kadar tanımlıyor? HIÇ COK AZ AZ ORTA FAZLA COK FAZLA TAM
4) Zor zamanlarımda, yakınlaştığım arkadaşlarımdan yardım istemek bana iyi gelir.	Bu ifade sizi ne kadar tanımlıyor? HIÇ COK AZ AZ ORTA FAZLA COK FAZLA TAM
5) Başımdan geçenleri yakınlaştığım arkadaşlarımla konuşurum.	Bu ifade sizi ne kadar tanımlıyor? HIÇ COK AZ AZ ORTA FAZLA COK FAZLA TAM
6) Yakınlaştığım arkadaşlarıma rahatlıkla güvenip inanırım.	Bu ifade sizi ne kadar tanımlıyor? HIÇ COK AZ AZ ORTA FAZLA COK FAZLA TAM
7) Sıklıkla, yakınlaştığım arkadaşlarımla beni gerçekten sevmediği kaygısına kapılırım.	Bu ifade sizi ne kadar tanımlıyor? HIÇ COK AZ AZ ORTA FAZLA COK FAZLA TAM
8) Yakınlaştığım arkadaşlarımla beni, benim onları önemseyemediğim kadar önemsemeyeceklerinden endişe duyarım.	Bu ifade sizi ne kadar tanımlıyor? HIÇ COK AZ AZ ORTA FAZLA COK FAZLA TAM
9) Yakınlaştığım arkadaşlarımla zamanla benden uzaklaşacakları endişesine kapılırım.	Bu ifade sizi ne kadar tanımlıyor? HIÇ COK AZ AZ ORTA FAZLA COK FAZLA TAM

Not: Ölçeğin kullanımı için izin gerekmemektedir. Bu çalışmanın referans gösterilmesi yeterlidir.